

พุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด
The Integration of Dhamma to
the Administration of Ayutthaya Provincial Police Saving
and Credit Cooperative Limited

พันตำรวจโท สมบัติ แจ้งเจริญ
Pol.Lt.Col.Sombat Changcharoen
นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีนิพนธ์เรื่อง “พุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด มีการดำเนินงานและการบริหารงานของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจได้ตามหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และมติที่ประชุมทุกอย่าง ส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคงเข้มแข็ง มีการฝากเงิน กู้ยืมเงิน เป็นที่พึ่งทางการเงิน และก่อให้เกิดประโยชน์แก่มวลสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งผู้ฝากเงินและผู้กู้ยืมเงิน ส่วนการบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๑. หลักอิทธิบาท ๔ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีความพอใจ มีความมุ่งมั่น มีใจที่จดจ่อ และมีการทบทวนการทำงานที่ตนทำไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒. หลักพรหมวิหาร ๔ คือ มีเมตตา มีจิตคิดช่วยเหลือ มีความพลอยยินดี และวางใจเป็นกลางในการทำงาน ๓. หลักฆราวาสธรรม ๔ คือ มีความจริงใจ มีการข่มใจ มีความอดทน และมีความเผื่อแผ่ แบ่งปันต่อเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น ๔. หลักสังคหวัตถุ ๔ คือ มีการให้ กล่าววาจาสุภาพ มีการประพฤติเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และการทำตนเสมอต้นเสมอปลายต่อทุกคน เมื่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์นำหลักธรรมทั้ง ๔ หมวดมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานก็จะทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, การบริหารงาน, สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

Abstract

This academic paper is a part of dissertation entitled “The Integration of Dhamma to the Administration of Ayutthaya Provincial Police Saving and Credit Cooperative Limited” aiming at integrating effective administration of the provincial police saving cooperative with Buddhist principle of administration. The research found that the Administration of phar nakhon si Ayutthaya provincial saving cooperative such as Operation and Administration of cooperative base on the ideology of how cooperative have defined in the regulation, law, and resolution make the cooperative secure they be able to lone money and deposit from both public borrowers. The findings were that the administration of the Provincial Savings Cooperative based on Buddhist principle of administration which enhances the administration of the Provincial Savings and Credit effectively consist of; 1) 4 Means of Accomplishment. Administrators and staff of company must follow self-satisfaction, encouraging oneself, concentration and recheck all works already done effectively. 2) 4 Noble Sentiments including loving-kindness which always gives helps, sympathy and indifference at working. 3) 4 Virtues for a Good Household life including truthfulness and honesty, taming and training oneself, forbearance and generosity to all partners and others. 4) 4 Principles of Service including giving, rendering services, equality consisting in impartiality and behaving oneself properly in all circumstances. When administrators and staffs of the cooperative bring the principles of the four categories to apply for administration will make it more effective.

Keywords: Buddhist Integration, Administration, Ayutthaya Provincial Police Saving Credit Cooperative

บทนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่ง ทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์มีรูปแบบที่คล้ายกับสถาบันการเงิน ซึ่งมีความละเอียดอ่อนและต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก การควบคุมภายในที่ดีจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางด้านปริมาณ สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การประเมินการควบคุมภายในสามารถช่วยป้องกันและปราบปรามความเสียหายที่อาจเกิดกับเงินสดและสินทรัพย์ต่างๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงการป้องกันการทุจริตต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิก ดังนั้น การควบคุมภายในที่ดี จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นอย่างมาก^๑ ทั้งนี้ การบริหารสหกรณ์ฯ ให้บรรลุเป้าหมายนั้น ถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ เนื่องจากคนมีทัศนคติและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน การวัดที่ความรู้ ความสามารถ บางครั้งไม่ได้ทำให้งานสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายเสมอไป ซึ่งจะต้องพัฒนาที่จิตใจของคนด้วย เพื่อให้บุคคลนั้นมีสภาพจิตใจดี มีสันติสุขในการทำงาน

ในส่วนของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด เป็นสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์คุ้นเคยกัน หรือทำงานในหน่วยงานเดียวกันหรือมีถิ่นฐานอยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และสามารถกักเงินได้เมื่อเกิดความจำเป็นของตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ได้ยึดหลักการพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านการเงินและการบัญชี มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เน้นการให้บริการที่มีคุณภาพ มีความโปร่งใสภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักนิติธรรม โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีขีดความสามารถ (สมรรถนะ) สูง บุคลากรของส่วนราชการจึงถือเป็นทุนมนุษย์ซึ่งสำคัญต่อการสร้างคุณค่าให้กับหน่วยงานในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องในเชิงยุทธศาสตร์ โดยการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร พัฒนาสิ่งจูงใจ และกำหนดทิศทางการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และภารกิจจึงนับเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง^๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติงานขององค์กรโดยยึดหลักชื่อสัตย์สุจริต และเพื่อเสริมสร้างการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักฆราวาสธรรม ๔ ประการและหลักสังคหวัตถุ ๔^๓ มาเป็นแนวทางการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ได้หรือไม่ อย่างไร

^๑ พิษณุ ทนชัย, “การประเมินการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภาค ๕ จำกัด”, การค้นคว้าแบบอิสระ, (คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖.

^๒ จันทร์จิรา จันทร์มณี, “การศึกษาวิเคราะห์หลักการบริหารบุคคลเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓.

^๓ อัง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร
๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ
๓. เพื่อบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม โดยการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการอื่นๆ มาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

๑) เรื่องการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจาก ตำรา หนังสือ เอกสารราชการวิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร จากนักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ จากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล โดยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง

๒) เรื่องหลักพุทธธรรม คือ (๑) หลักอิทธิบาท ๔ (๒) หลักพรหมวิหาร ๔ (๓) หลักขรรวาสธรรม ๔ (๔) หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมทั้ง ๔ อย่างนี้ ช่วยส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลในพระไตรปิฎก และอรรถกถา หนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารราชการและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยประยุกต์หลักธรรมทั้ง ๔ มาสร้างแนวทางการบริหารงานตามหลักพระพุทธศาสนาของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง

๓) เรื่องบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลตัวอย่างของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด จำนวน ๔ กลุ่ม จากนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง และนำเสนอผลงาน

๔) สรุปผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

๑. การบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธร

สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด จัดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๙ มีที่ตั้งสำนักงานตั้งอยู่ที่เลขที่ ๗๖ ถนนป่าโพน ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นสหกรณ์ดำเนินธุรกิจได้ตามหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และมติที่ประชุมทุกอย่างส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคงเข้มแข็งและก่อให้เกิดประโยชน์แก่มวลสมาชิกและช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น^๔

โครงสร้างการบริหารงานและการจัดองค์กรของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ที่สำคัญประกอบด้วย (๑) คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด (๒) สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด โดยจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามข้อบังคับของสหกรณ์และเป็นข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการบำนาญที่รับเงินเดือนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือลูกจ้างประจำในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๓) ฝ่ายจัดการ ประกอบด้วย ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ประจำของสหกรณ์ ผู้จัดการเป็นผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาสูงสุดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำวันของสหกรณ์ในการให้บริการแก่สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้สรรหา จ้าง และแต่งตั้งผู้จัดการรวมทั้งเจ้าหน้าที่เพื่อให้งานในตำแหน่งต่างๆ ประจำหน่วยงานย่อยของสหกรณ์ เช่น ฝ่ายการเงิน บัญชี ธุรการ ลินเชื่อ เป็นต้น ในการปฏิบัติงานจะต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งให้ถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ โดยไม่ให้เกิดข้อบกพร่องหรือเกิดการเสียหายต่องานของสหกรณ์

กระบวนการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ประกอบด้วย การให้บริการหลัก ๓ รายการ คือ (๑) การรับฝากเงิน มีการรับฝากเงิน ๒ ประเภท คือ เงินฝากออมทรัพย์ จะฝากหรือถอนเมื่อใดก็ได้ขึ้นกับความต้องการของสมาชิก จะได้ดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๗ ต่อปี และเงินฝากประจำ สมาชิกที่ฝากเงินฝากประจำจะต้องระบุเวลาในการฝากประจำ เช่น ฝากประจำ ๓ เดือน ฝากประจำ ๖ เดือน ๑๒ เดือน และจะได้อัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ ๗ ต่อปี ซึ่งเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด จะทำสมุดบัญชีเงินฝากให้กับสมาชิกที่มาฝากเงินกับสหกรณ์ทั้งแบบออมทรัพย์และการฝากแบบประจำ โดยแยกบัญชีไม่รวมกับบัญชีการซื้อหุ้นรายเดือนเพื่อความสะดวกในการถอนเงินของสมาชิก (๒) การให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกมี ๓ ประเภท คือ ๑) เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน สมาชิกสามารถกู้ได้ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจะต้องเป็นสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ เดือน และมีหุ้น ณ วันทำสัญญาตั้งแต่ ๑๕,๐๐๐ บาท ไม่มีหลักค้ำประกัน การชำระหนี้ไม่เกิน ๒๐ งวด ๒) เงินกู้สามัญ สมาชิกสามารถกู้ได้ไม่เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท หรือไม่เกิน ๗๐ เท่า ของเงินได้รายเดือน จะต้องมี

^๔ กรมส่งเสริมสหกรณ์, การสหกรณ์ในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า ๒๖-๒๗.

ผู้ค้าประกันหรือมีทรัพย์สินอื่นๆ ค่าประกัน การชำระหนี้ไม่เกิน ๒๔๐ งวด ๓) เงินกู้พิเศษ แบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ เงินกู้พิเศษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เงินกู้พิเศษเพื่อซื้ออาวุธปืน เงินกู้พิเศษเพื่อซื้อคอมพิวเตอร์ เงินกู้พิเศษเพื่อซื้อรถจักรยานยนต์ และเงินกู้พิเศษเพื่อบรรเทาภัยจากอุทกภัย ซึ่งวงเงินกู้และการชำระหนี้ของเงินกู้พิเศษแต่ละประเภทไม่เท่ากัน (๓) การซื้อหุ้นรายเดือน เป็นหุ้นที่สมาชิกจะต้องซื้อประจำทุกเดือน หุ้นละ ๑๐ บาท เป็นอัตราส่วนกับจำนวนเงินได้รายเดือนของสมาชิก^๕ ซึ่งมีวิธีการจัดเก็บหุ้นรายเดือนจะจัดเก็บโดยการหัก ณ ที่จ่ายเงินรายได้รายเดือนของสมาชิก เพื่อเป็นการสะสมเงินรายได้ในแต่ละเดือนเพื่อที่จะช่วยรังสรรค์ให้งานสหกรณ์ก้าวหน้าไปได้

ในการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด มีปัญหาจากการบริหารงาน คือ (๑) ปัญหาการให้บริการเงินกู้ คือ จำนวนเงินที่สหกรณ์จะให้สมาชิกกู้ยืมนั้นมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการบริการสมาชิก และสมาชิกผิดชำระหนี้ เนื่องจากเป็นหนี้หลายทาง จึงไม่สามารถส่งเงินให้กับทางสหกรณ์ได้โดยสะดวก^๖ (๒) ปัญหาเจ้าหน้าที่สหกรณ์และคณะกรรมการดำเนินงาน คือ การดำเนินการต่างๆ ล่าช้า และขาดการประสานงานที่ดีกับสมาชิกสหกรณ์^๗ ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ สหกรณ์ควรนำหลักพุทธธรรมมาช่วยเสริมสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ คือ มีความพอใจในการทำงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ ๒) วิริยะ คือ มีความเพียร ความอาจหาญ แกล้วกล้า บากบั่น ก้าวไปใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นประสบผลสำเร็จ ๓) จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบในการทำงาน ๔) วิมังสา คือ ทบทวนในสิ่งที่ได้ คิดสิ่งได้ทำผ่านมาว่าเกิดผลดีผลเสียอย่างไร เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น^๘ ซึ่งการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเพียร มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน มีความพยายามแก้ไขปัญหาลูกข่ายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี^๙

^๕ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด, **ข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด**, หน้า ๓. (อัดสำเนา)

^๖ ปราโมทย์ สรวมนาม และ วรเทพ ไททยาวิโรจน์, **คู่มือคณะกรรมการดำเนินการและคณะกรรมการเงินกู้**, (นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^๗ รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๘ สัมภาษณ์ ร.ต.ท.สุวรรณ์ พึ่งครุฑ, สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด.

^๙ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๖/๑๙๘.

^{๑๐} บุญเลิศ จีรภัทร์, ผศ.ดร., “การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๒๐๗.

หลักพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ ๑) เมตตา คือ มีความรักใคร่ปรารถนาดีมีไมตรีต่อเพื่อนร่วมงาน ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ๒) กรุณา คือ ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากก็ทนอยุ่ไม่ได้ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุน ด้วยความเต็มใจ ๓) มุทิตา ได้แก่ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของเพื่อนร่วมงานที่มีความสุข หรือมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการงานและชีวิตครอบครัว รวมถึงการเชิดชูด้วยรางวัลและแบ่งปันด้วยน้ำใจ ๔) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก และไม่ซ้ำเติมเมื่อเห็นผู้อื่นถึงความวิบัติ^{๑๑}

หลักขรรวาส ๔ ได้แก่ ๑) สัจจะ คือ ความจริงใจต่อสมาชิกและเพื่อนร่วมงาน จะทำให้เป็นรากฐานสำคัญที่สืบสานความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งหากมีความจริงใจและซื่อสัตย์ ความสัมพันธ์ต่อกันจะสามารถสานต่อสัมพันธ์กันในระยะยาวได้ต่อไป ๒) ทมะ คือ การข่มจิตในการทำงาน หลักธรรมคือทมะนี้ เราต้องปรับตัวเข้าหาเขา และเขาต้องปรับตัวเข้าหาเรา ๓) ขันติ คือ มีความอดทนต่อการทำงาน จะต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวอีกด้วย ๔) จาคะ คือ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว จาคะนั้นมีความหมายรวมถึงรู้จักสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นด้วย จะต้องอยู่บนหลักของผู้ให้ๆ ด้วยความเต็มใจ ผู้รับก็รับด้วยความสุข ผู้ให้ก็มีความสุขไปด้วย^{๑๒}

หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑) ทาน คือ ความมีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมงานและสมาชิก ๒) ปิยวาจา คือ การกล่าวคำพูดอันเป็นที่รัก อ่อนหวาน สมานสามัคคีให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้ยอมตามเป็นคำที่สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้รับฟัง ๓) อตถจริยา คือ การประพฤติให้เป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายตนเองและคนอื่น มีการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สถานที่ แก่องค์กร แก่หมู่คณะ ธรรมส่วนนี้จะทำให้ผูกพันน้ำใจซึ่งกันและกันอย่างยิ่ง ๔) สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณีไป^{๑๓}

๓.บูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ

๑) บูรณาการการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักอริยสัจ ๔^{๑๔} คือ ๑. หลักฉันทะ (ความพอใจ) เมื่อเรามีฉันทะในสหกรณ์ออมทรัพย์ของเราแล้วเราก็จะทุ่มเททำงานให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์

^{๑๑} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑.

^{๑๒} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๒๖๔/๓๕๔.

^{๑๓} อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

^{๑๔} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๖/๑๙๘.

อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๒. หลักวิริยะ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน ควรมีวิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเททำงานในหน่วยงานของตนซึ่งเป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ๓. หลักจิตตะ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน ควรมีจิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบสามารถพินิจ พิจารณา และตรึกตรองในการตัดสินใจเกี่ยวกับหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ได้อย่างเหมาะสม ๔. หลักวิมังสา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีวิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมาอันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และ รอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กร คำว่า วิมังสา (ความไตร่ตรองในการทำงาน) ควรมีในผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน ฉะนั้นการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเพียร มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจทำงาน มีความพยายามแก้ไขปัญหาให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๑๕}

๒) บูรณาการการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔^{๑๖} คือ ๑. หลักเมตตา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักคุณธรรมข้อเมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีมีไมตรีต่อเพื่อนร่วมงาน และสมาชิกสหกรณ์ด้วยกัน ๒. หลักกรุณา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักกรุณา คิดช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน และสมาชิกให้พ้นจากความทุกข์ มีความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกยามเห็นผู้อื่นที่มีความลำบาก ๓. หลักมุทิตา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักมุทิตา ได้แก่ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของเพื่อนร่วมงาน หรือสมาชิกท่านอื่น ไม่แสดงความอิจฉาริษยาด้วยการทนดูเห็นคนที่เขาได้ดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จาก การไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่นหรือชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ ๔. หลักอุเบกขา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีจิตเที่ยงตรงดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก และไม่ซ้ำเติมผู้อื่น หลักพรหมวิหาร ๔ นี้ควรมีในผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน

๓) บูรณาการการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักฆราวาสธรรม ๔^{๑๗} คือ ๑. หลักสัจจะ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน และสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน ๒. หลักทมะ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีการ

^{๑๕} บุญเลิศ จีร์ภักดิ์, ผศ.ดร., “การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๒๐๗.

^{๑๖} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑.

^{๑๗} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๒๖๔/๓๕๔.

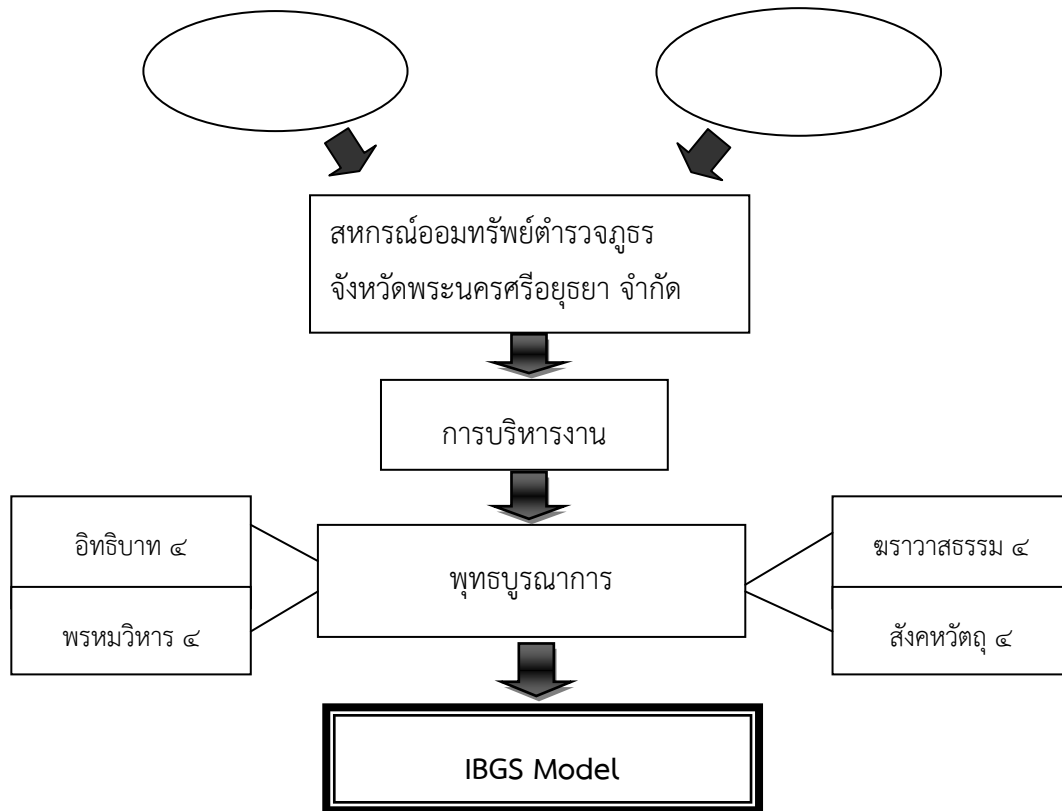
ข่มขืน และรักษาใจ มีความหมายไปในทางการรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ของตนเองไม่ให้โลภอยากได้สิ่งของของบุคคลอื่น ๓. หลักขันติ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีความอดทนในการทำงานที่ยากลำบาก และอดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ๔. หลักจาคะ โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีความเผื่อแผ่ แบ่งปัน รู้จักสละสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่น หลักธรรมาภิบาล ๔ นี้ควรมีในผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน

๔) บูรณาการการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔^{๑๕} คือ ๑. หลักทาน (การให้) โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านต้องมีน้ำใจรู้จัก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมงาน และสมาชิกสหกรณ์เป็นต้น การให้เพื่อสังเคราะห์ อนุเคราะห์การยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้ ๒. หลักปิยวาจา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักปิยวาจา กล่าวคือการกล่าวคำพูดอันเป็นที่รัก คือกล่าวคำสุภาพไพเราะ ๓. หลักอหิงสา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักอหิงสา คือ การประพฤติให้เป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายตนเองและคนอื่น หมายความว่า ต้องไม่ให้เสียประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ๔. หลักสมานัตตตา โดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีหลักสมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย หลักสังคหวัตถุ ๔ นี้ ควรมีในผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่าน เมื่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านได้นำหลักธรรมทั้ง ๔ หมวดมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด แล้วก็จะทำให้การบริหารงานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบ “IBGS Model” ถือว่ามีคุณค่าและเป็นสิ่งสำคัญในการบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

^{๑๕} อก.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

แผนภาพแสดงแนวทางพุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด

(๑) “I” (Iddhipadas) = อิทธิบาท ๔ นำมาใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ มี ๔ ประการ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีฉันทะคือความพอใจ ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ในงานที่ทำอยู่เสมอ มิวิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเททำงานในหน่วยงานของตนซึ่งเป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก มีจิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ กล่าวคือ ความมีจิตผูกพันจดจ่อต่อเฝ้าเรื่องนั้น มีวิมังสา การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำโดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้

(๒) “B” (Brahmavihara) = พรหมวิหาร ๔ นำมาใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ มี ๔ ประการ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีเมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน มีกรุณา ความสงสารคือช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ สงเคราะห์ทั้งทางด้านวัตถุ กำลังกายและกำลังใจ มีมุทิตา ได้แก่ ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของเพื่อนร่วมงาน ท่านอื่นที่มีความสุข มีอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก และชังไม่ซ้ำเติม

(๓) “G” (Gharavasa-dhammma) = ขรวาสาธรรม ๔ นำมาใช้ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มี ๔ ประการ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีสัจจะ คือ ความจริงใจต่อสมาชิกเพื่อนร่วมงาน หลักทมะ คือ การข่มจิต และรักษาใจ กล่าวคือเราต้องปรับตัวเข้าหาเขา และเขาต้องปรับตัวเข้าหาเรา จะทำให้ชีวิตหน้าที่การงานหรือชีวิตครอบครัวสมหวังตั้งตั้งใจ มีขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวอีกด้วย มีจาคะ คือ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว

(๔) “S” (Sangahavatthus) = สังคหัตถุ ๔ นำมาใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ มี ๔ ประการ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีน้ำใจ รู้จักเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ให้ท่านแก่เพื่อนร่วมงาน มีปิยวาจา คือ การกล่าวคำพูดอันเป็นที่รัก อ่อนหวาน สมานสามัคคีให้เกิดไมตรี หลักอัสติเจริยา คือ การประพฤติให้เป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายตนเองและคนอื่น หลักสมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

๑. สรุป

สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด เป็นสหกรณ์ดำเนินธุรกิจได้ตามหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย และมติที่ประชุมทุกอย่างส่งผลให้สหกรณ์มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีการฝากเงิน มีการกู้ยืมเงิน เป็นที่พึงทางการเงิน และก่อให้เกิดประโยชน์แก่มวลสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งผู้ฝากเงิน ทั้งผู้กู้ยืมเงินโดยส่วนรวม ส่วนการบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรให้มีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น ๑. หลักอิทธิบาท ๔ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกท่านควรมีความพอใจ มีความมุ่งมั่น มีใจที่จดจ่อ และมีการทบทวนการทำงานที่ตนทำไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒. หลักพรหมวิหาร ๔ คือ มีเมตตา มีจิตคิดช่วยเหลือ มีความพลอยยินดี และวางใจเป็นกลางในการทำงาน ๓.หลักขรวาสาธรรม ๔ คือ มีความจริงใจ มีการข่มใจ มีความอดทนและมีความเผื่อแผ่ แบ่งปันต่อเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น ๔. หลักสังคหัตถุ ๔ คือ มีการให้กล่าววาจาสุภาพ มีการประพฤติเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และการทำตนเสมอต้นเสมอปลายต่อทุกคน เมื่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สหกรณ์นำหลักธรรมทั้ง ๔ หมวดมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานก็จะทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าที่ยังไม่ได้ศึกษา และศึกษาไม่ครบเช่น

๑. แนวทางการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ตามหลักกัลยาณมิตร

๒. แนวทางการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ตามหลักอริยสัจ ๔

๓. แนวทางการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด ตามหลักสุจริต ๓

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมสหกรณ์. **การสหกรณ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ม.ป.ป.

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด. **ข้อบังคับสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด**. พระนครศรีอยุธยา: สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำกัด, ๒๕๕๖.

จันทร์จิรา จันทร์มณี. “การศึกษาวิเคราะห์หลักการบริหารบุคคลเชิงพุทธ: ศึกษาเฉพาะกรณีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

บุญเลิศ จีร์ภักดิ์, ผศ.ดร. “การบูรณาการหลักไตรสิกขาและอิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙.

ปราโมทย์ สรวมนาม และ วรเทพ ไททยาโรจน์. **คู่มือคณะกรรมการดำเนินการและคณะกรรมการเงินกู้**. นนทบุรี: ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐.

พิชญ์ ทนน์ไชย. “การประเมินการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภาค ๕ จำกัด”. **การค้นคว้าแบบอิสระ**. คณะบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.